

30 ÉVES A POLGÁRŐRSÉG

Készítette:

Dr. Hodai Zoltán

2021.

Tartalomjegyzék

1. Kopácsi Sándor élete és munkássága	1
2. Rendőrség rendszerváltást megelőző helyzetének bemutatása	3
3. A szervezet 30 évének történeti áttekintése	5
4. Polgárőrség kapcsolatrendszere	8
5. A szervezet jelentősége	9
6. OPSZ jelentősebb, kiemelt programjai	10
7. Polgárőrség jövőbeli szerepe.....	13
30 év harminc szóban.....	14
IRODALOMJEGYZÉK.....	15

1. Kopácsi Sándor élete és munkássága

Kopácsi Sándor Miskolcon született 1922-ben. Szülővárosában négy reálgimnáziumi osztályt, majd fa- és fémipari szakiskolát végzett. 1940-től vasesztergályosként, majd később műszaki rajzolóként dolgozott a Diósgyőri Magyar Állami Vas-, Acél és Gépgyárban. 1930-as évek végétől részt vett a szociáldemokrata ifjúsági mozgalomban, 1941-ben a Magyarországi Vas- és Fémmunkások Központi Szövetségébe is belépett. 1944. augusztus végén, Miskolcon Kopácsi Sándor, Fekete Sándor, Barbai Ferenc, Tóth Béla, id. Urbancsok Mihály és Nyíró Sándor voltak azok a személyek, akik köré elkezdett felépülni az ellenállási mozgalom, a Magyarországi Kommunisták Antináci Komitéja, MOKAN Komité fegyveres ellenállási csoport. [1] 1944. december 3-dikán szabadult fel Miskolc és a Szovjet Hadsereg a Mokánt átvette, mint az egyetlen fegyveres csoportot. 1945. januárban felvették a Magyar Kommunista Pártba, s belépett a szerveződő új rendőrség kötelékébe. 1947-ig a politikai rendőrségnél szolgált, majd 1948 végéig alhadnagyi rangban a miskolci rendőrtanostálynál volt állományvezető. 1949. januárjában Budapestre helyezték a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetősége Katonai és Karhatalmi Osztályára, ezt követően rendőr századosi rangban, a Belügyminisztériumban az internálásokkal foglalkozó Ellenőrzési Ügyosztály helyettes vezetője lett. 1949 őszétől az MDP kétéves pártfőiskoláján tanult, majd ennek köszönhetően 1951. rendőr alezredesként a BM Közrendészeti Főosztály Politikai Osztályát vezette. 1952. júniusban ideiglenes megbízással a Budapesti Rendőrkapitányság élére állították, 1952. novemberben rendőr ezredessé léptették elő. 1953. májusban beválasztották a Fővárosi Tanácsba. 1956. október 23-dikán a magyar ifjúság szolidaritástüntetését tartották a Lengyelek mellett, mivel '49 után soha nem lehetett spontán tüntetést szervezni, de nem volt senki, aki leállította volna. Ebben a helyzetben Kopácsi Sándornak, mint Budapest rendőr főkapitányának hatalmas felelőssége volt, a belügyminiszter aznap Jugoszláviában tartózkodott, így gyakorlatilag egyedül volt a fennálló helyzetben. Kopácsi megtiltotta a fegyverhasználatot, nem engedte, hogy a tömegbe lőhessenek. Rossz politikai lépésnek tartotta, hogy fegyveresen, rendészeti kérdésként próbálják megoldani a helyzetet, mert abból tömegmészárlás lesz. Szovjet tanácsadó, akiről később derült ki, hogy Ivan Szerov KGB tábornok (az '56-os megtorlások egyik irányítója) nehezményezte, hogy kommunista rendőrfőkapitány ilyen puhányul reagáljon egy tüntetésre. A tüntetés másnapja már átminősült forradalomná, szabadságharccá.

Október 24-dikén a szovjetek oldalán avatkozott be, 25-dikén a felkelők küldötteivel tárgyalt, megnyerte a tömeg szimpátiáját azzal, hogy beengedte őket a börtönbe, hogy kiengedjék a fogjokat és, hogy leverhessék a vörös csillagot az épületről. A tömeg az őt éltetve vonult el a térről.

28-dikán Kopácsi kezdeményezésére az '56-os forradalmárok néhány vezetőjével a főkapitányság épületében összeülve megállapodtak, hogy a felkelő csoportok és rendőrök nem lépnek fel egymás ellen, valamint együttműködnek a rend helyreállításában. Később ez a gondolat a Nemzetőrség felállításával megvalósult. [2] A Nemzetőrség gyakorlatilag átvette a rendvédelmi feladatokat, az élelmezés-, és a közlekedés biztosítását, valamint az önbíráskodás megakadályozása érdekében őrizetbe vették az előző rendszer bűnöseit és megkezdődött a szovjetek elleni harc is.

November 4-dikén a szovjet csapatok hadüzenet nélküli háborút indítottak Magyarország ellen. Az aránytalanul nagy túlerővel szemben egyedül maradt ország több napon át folytatott hősi forradalma így végül elbukott. Kopácsit a szovjet követségre vitték, ahol maga Szerov tartóztatja le. (Kopácsi Sándor Börtöntörténeteinek lánya – Gelbergerné Kopácsi Judith – szerkesztésében jelentek meg a Kanadai Magyar Hírlap-ban). 1958. június 16-dikán mondják ki bűnösségét és ítélik életfogytiglani börtönre. [3]

Kopácsi Sándor '56-os cselekedeteit megtorló politikai börtönbüntetésből 1963. március 25-én általános amnesztia keretében szabadult, majd 1969-ben fejezhette be jogi tanulmányait. Nem kaphatott a végzettségének megfelelő munkát, ezért 1970-ben kivándorlási kérelmet nyújtott be. 1975-ben kapta meg feleségével a lehetőséget a kivándorlásra, Kanadában telepedtek le, Torontóban, ahol fizikai munkásként dolgozott 1987-ig. 1989. július 6-i rehabilitálását követően hazatelepült. [4] 1990-ben nyugállományú rendőr vezérőrnaggyá léptették elő. 1991. április 13-dikán dr. Szabó Győző országos rendőrfőkapitány összehívta az önvédelmi szervezetek első, országos értekezletét. Az értekezlet felhatalmazta dr. Kopácsi Sándort, hogy alakítsa meg az Önvédelmi Szervezetek Országos Szövetségét (ÖSZOSZ), ami az 1988-tól civilekből spontán megalakuló önvédelmi csoportokat fogta össze. Még a megalakulás évében változtatta nevét Országos Polgárőr Szövetségre (OPSZ). 1990-92 között a Történelmi Igazságtétel Bizottság Katonai Szekciójának alelnöke. 1994-ben altábornaggyá léptették elő. 1997-ig az Országos Polgárőr Szövetség alapító elnöke. Egészségi állapota miatt 2000-ben visszaköltözött Torontóba, ahol 2001. március 2-án hunyt el. [5-9]

Kopácsi Sándor fő művei: Az 1956-os magyar forradalom és a Nagy Imre per. Magyar Öregdiák Szövetség–Bessenyei György Kör, New Brunswick 1979.; „In the name of the working class”: the inside story of the Hungarian revolution. Lester and Orpen Dennys, Toronto, 1986.; Életfogytiglan. Tardos Tibor írói közreműködésével. Bibliotéka, Nyíregyháza, 1989.

2. Rendőrség rendszerváltást megelőző helyzetének bemutatása

A magyar rendőrség a rendszerváltást megelőzően egy szigorúan centralizált, bürokratikus elvek mentén működő szervezet volt, egybeépülve a Belügyminisztériummal. [10] A rendészeti szervek és politika kapcsolata nem volt egyértelmű, a rendőrség és Államvédelmi Hatóság (AVH) összemosódtak. Megyei szinteken egységesen jelen volt egy-egy állambiztonsági főkapitány-helyettes, ami ugyancsak a kor rendőrségének politikai függését jellemezte. Bár az állambiztonsági tisztek külön vonalon végezték feladataikat, mégis az egységes belügyi szemlélet miatt már csak a szolgálati igazolvány tartalma (egységesen „rendőrség” felirattal) és átjárhatóság végett sem lehetett élesen elkülöníteni. [11] Az 1960-as, illetve az 1970-es években felvett rendőrök esetében kiemelkedő szereppel bírt a politikai alkalmasság (mind tanaik, mind pedig életvitelük tekintetében). A rendőrség állománya a főkapitánytól a járőrökig mind politikai „végzettségűek” voltak, beosztásuk egyfajta párttiszséget képviselt a társadalomban. Bevett gyakorlat a vezetővé válásra: KISZ titkárság- párttitkárság - Politikai Főiskola. [10] Így méltán nevezhető a kor szervezete kommunista rendőrségnek. A kommunista rendőrségek legitimitása a tényleges hatalmat gyakorló párttól származik. Központosított irányítású és vezetésű, fegyveres, militarizált alakulatok. A bűnözés elleni fellépés csupán az egyik funkciójuk, hangsúlyos az igazgatási és politikai szerepük, az állam által is képviselt ideológia védelme. [12]

Várható volt, hogy az úgynevezett kommunista rendőrség szervezeti modelljét az újonnan megalakuló koalíciós kormány teljességében megreformálja, és a decentralizálás útjára lépve lokális alapokra szervezi a rendőrséget, így beindulhat a folyamat, amelyet a kor rendészettudomány kutatói (Korinek, Finszter, Dános, Szikinger, Salgó) a decentralizációs folyamat eredményeképpen kezdetben prognosztizáltak. [13]

Az 1990. januárjában kipattant „Dunagate” néven elhíresült lehallgatási botrány tette tényszerűvé a rendőrség és a politikai hatalom összefonódását.

1990. évi XXII. (közigazgatási deregulációs) törvénnyel a BM és a rendőrség addig bevett szoros kapcsolata megszakításra került. [14]

Salgó László, volt országos rendőr-főkapitány egy felszabadult madárhoz hasonlította a rendszerváltás utáni rendőrséget, amely a régi egysíjú, kényszerű, de lassacskán kényelmes életében a közvetlen környezetében megnyíló világ és szabadulás kapcsán képtelen engedelmessé válni ösztöneinek. [10] A rendőri bizonytalanságra utalt a korábbi belügyminiszter Horváth Balázs nyilatkozata is többek között alábbi soraival, amiben „...a gondolkodást megnyomorító, önálló kezdeményezésre képtelen, felelősséget vállalni nem tudó egyének gyülekezete...”-ként jellemezte a szocialista hatalom rendőrségét. [15]

A növekvő bűnügyi esetek végett megtöbbszöröződött a szervezet feladata, ami az 1990-es évekre már csekély létszámú (22-34-ezer fő közötti) szervezet elé komoly akadályt gördített. [13]

Túros András, aki 1989-1990-ben volt országos rendőrfőkapitány (1997-től jelenleg is OPSZ elnöke), így emlékszik vissza azokra az időkre: „A korábbi »kiegyensúlyozott« bűnözés 1989-ben meglódult, és igen jelentős, emberi ésszel alig követhető növekedés történt a bűnözésben. Mi, rendőri vezetők kapkodtuk a fejünket, hogy mit is lehet kezdeni ezzel az új helyzettel.” [16]

„A magyar rendőrség egyesek szerint destabilizálódott, lebénult (Déri), mások szerint mindeközben még diszfunkcionális hatások is érték (Dános-Tauber), sorra kényszerült számára szerepidegen feladatok készségszintű végrehajtására”. [10]

A megújuló rendőrség a kötelező eljárások tudatosításán túl az állampolgároknak félelemérzetet kelthettek, mivel a tolerancia mellőzésének kommunikálása mellett nem kapott hangsúlyt, hogy a már tetten ért elkövetővel szemben alkalmazza a szigorúbb rendőrségi intézkedést. Továbbá Finszter Géza alábbiakban fogalmaz a rendőrség és közbiztonság kapcsán: „És minél inkább centralizált a szervezetük, a helyi bajokkal szemben annál tehetetlenebbek. A centralizált szervezet erőinek legnagyobb részét központi feladatokra kénytelen koncentrálni, miközben elveszíti helyismeretét és kapcsolatait azokkal a kis közösségekkel, amelyek a helyi közbiztonság hiányát érzékelik. A centralizált szervezet a kényszer alkalmazására összpontosít, és szinte tehetetlenné válik akkor, amikor szolgáltató, támogató funkcióit kellene teljesítenie. [17]

Ennek következtében minden akcióját a gyanakvás és a titkolózás szövetébe burkolja, a bűnüldözés logikájának megfelelően gyanakszik a társadalomra ahelyett, hogy együttműködjön vele. [17]

Ilyen módon bizonytalanságot, félelmet ébresztett a magyar rendőrség képe a törvénytisztelő, ártatlan polgároknak is, ami a továbbiakban is ellehetetlenítette az egyébként is bizalmat vesztett szervezet és lakosság közötti jó kapcsolat lehetőségét.

A társadalom így a rendőri szervezetet is fenntartásokkal kezelte, azonban nem tűrt meg más akár politikai vagy állami, vagy ezek befolyása alatt álló lakossági szervezetet az országban. Már csak a határok átjárhatóbságának mivolta, következménye miatt is jelentősen megnövekvő – ismert – bűncselekményszám végett egyre erősödő igény jelentkezett - országosan és egyes településeken kiemelkedően - valamiféle szervezkedések iránt, amelyek önvédelmi mechanizmussal nyújthatnak megoldást a közbiztonsági problémákra, a lokalizált biztonságérzet növelésére. Megfogalmazódott, hogy legyen egy új, akkor már törvényes keretek között létrehozható egyesületi szinten működő településszintű szerveződés, amely kerüli az önbíráskodást, az erőszak alkalmazását, amely elsődleges feladata nem a rendészeti szervek támogatása, hanem inkább a helyi lakosság önvédelmi mechanizmusának jogszerű gyakorlása. [13]

3. A szervezet 30 évének történeti áttekintése

Az egyén szerepe és erőssége, védekező mechanizmusa eltöpreml a közösségéhez képest és a rendszerváltást követően erre lehetőség is adódott akár egyesületek, alapítványok létrehozása kapcsán. [13] A fent leírtak következményeként, a helyi bűnelkövetések visszaszorítása, lakosok biztonságérzetének javítása érdekében az első „polgárőr” szervezetet 1988-ban Zsombor György hozta létre Nagytétényi Védegylet néven (ő alapította a Polgárőr Magazint is. 1991-ben). [18] 1989. októberében Szatmári Gyula, Taktaharkány polgármestere, önkormányzati határozattal nagyközségi polgárőrséget hozott létre. A 80-as évek végére számos polgárőr és polgárőr egyesület kezdte meg munkáját, civilek spontán megalakuló önvédelmi csoportjainak formájában. A polgárőr szervezetek az 1989. évi II. törvényben foglaltak alapján alakultak meg 1990-től. 1991. április 13-dikán Dr. Szabó Győző országos rendőrfőkapitány összehívta az önvédelmi szervezetek első, országos értekezletét.

Az értekezlet felhatalmazta dr. Kopácsi Sándort, hogy alakítsa meg az ÖSZOSZ-t, ami még ugyan azon évben OPSZ néven kezdte meg - immár 30 éven át tartó - működését. Dr. Kopácsi Sándor ny. r. vezérőrnagy egészen 1997-ig vezette a szervezetet. 1991-ben már 223 egyesületet tömörített az OPSZ, mintegy 50 ezer taggal (2017-re országszerte több mint 2074 egyesületben körülbelül 65 000 fő tevékenykedik a helyi közbiztonság ügyét szolgálva. [19] 24/1991 belügyminiszteri utasítás írta le először a rendőrség és OPSZ együttműködését, majd 1991. november 30-dikán született meg az első együttműködési megállapodás. Az OPSZ hivatalos bejegyzésére 1995-ben történt meg.

A polgárőrség életében megalakulása óta az alábbi jól elkülöníthető fejlődési szakasz írható le. [20]

1. 1991. és 1996. között a polgárőrsegeket egy alapvetően spontán szervezeti fejlődés, laza országos szövetségi kapcsolat, területenként eltérő bűnmegelőzési szemlélet és gyakorlat, valamint a rendkívül alacsony anyagi támogatottság jellemezte. Kopácsi Sándor ny. r. vezérőrnagy vezetése alatt indult mozgalom, folyamatosan erősödött, a polgárőrök megszerezték a szakmai alapokat. [20]
2. 1997. és 2000. között a mozgalom jelentős változásokon ment keresztül. Az OPSZ 1997. június 7-i tisztújító országos küldött közgyűlése nem csupán az elnök személyében és az elnökség tagjaiban hozott változást, hanem ezzel párhuzamosan a mozgalom szellemisége is megváltozott. Túrós András elnöki vezetésével főszerepe van a polgárőrség felvirágoztatásában. A polgárőr szervezetek legmagasabb fóruma a mozgalom alapvető célkitűzéseként a bűncselekmények megelőzését jelölte meg azzal, hogy a fő figyelmet: a) a lakosság vagyónvédelmére (lakásbetörések, gépkocsi feltörések megelőzésére), b) a gyermek- és ifjúságvédelem feladataira, c) a kábítószer fogyasztás visszaszorítására, valamint d) a közlekedés biztonsága érdekében végezhető tájékoztató és nevelőmunkára kívánja fordítani. A polgárőr szervezetek ezzel egy időben elhatárolták magukat az erőszak, az önbíráskodás, a másokat sértő provokatív magatartás, a felfegyverkezés és a félkatonai jellegű szervezeti és működési struktúrák, a politikai érdekeket szolgáló megnyilvánulások minden formájától. 1997-ben megjelent a polgárőr mozgalom koncepciója, amely alapját képezte az Országos Polgárőr Szövetség új Alapszabályának és a polgárőr szervezetek első, 1998-ban megjelent működési szabályzatának. 1998. lett a „polgárőrség oktatási éve”, amikor megkezdődött a polgárőrök egységes tematika alapján történő bűnmegelőzési felkészítése.

A már új ismeretekkel rendelkező polgárőrök 1999- et - a lakosságot leginkább aggasztó - közterületi bűnözés „megelőzési évének” nyilvánították. Az 1997-2000. évek közötti, másodiknak tekintett fejlődési szakasz legnagyobb eredménye született meg 2000-ben azzal, hogy a Fővárosi Bíróság a 14.Pk.66.112/91/15. sz. végzésével az Országos Polgárőr Szövetséget az 1997. évi CLVI. tv. 22. §-ának (3) bekezdése alapján 2000. július 6-tól kiemelkedően közhasznú szervezetté átsorolta. További jelentős momentum, hogy 2000 március 1-től a Magyar Köztársaság Büntető Törvénykönyvének módosítása értelmében a szolgálatot teljesítő polgárőrt közfeladatot ellátó személynek minősítette. [20]

3. 2001-től számítjuk így a polgárőrség minőségi fejlesztési szakaszának megkezdését, s ez - nyilván jellegénél fogva a korábbiaknál lassabb ütemben - tart mind a mai napig.

Ennek a legfontosabb elemei: a) a stratégiai partneri kapcsolatok további erősítése, b) az országos polgárőr bűnmegelőzési programok (pl. drogprogram, idegenforgalmi régiók programja, nagyvárosi bűnmegelőzési program, az ősz iskolakezdés bűnmegelőzési programja) folyamatos szervezése, elméleti és módszertani fejlesztése, c) a polgárőr tevékenység jogi szabályozása, ezzel a szervezet teljes beillesztése a társadalmi bűnmegelőzés rendszerébe, d) a stabil, folyamatos finanszírozási háttér megteremtése. 2002. december 5-dikén a Belügyminisztérium és OPSZ között együttműködési megállapodás kötött, inentől a szervezet már az állami költségvetésben is megjelent (2004-ben már mintegy 175 Millió Ft-ból gazdálkodhatott, 2017-ben ez az összeg meghaladta az 1000 Millió Ft-ot [19]). Ugyanezen évben megalakult a Tudományos Tanács is, ami a szervezet múltjának, kapcsolatrendszerének, stratégiájának és perspektíváinak kutatását végzi. [20]

4. A polgárőrségről szóló törvény (Pötv.) megjelenése a polgárőrség társadalmi elismerését jelzi. A Magyar Köztársaság Országgyűlése 2006. február 13-án elfogadta a polgárőrségről szóló 2006. évi LII. Törvényt. Olyan törvényt alkotott a magyar Parlament, amely a) elismerését fejezi ki az állampolgárok önszerveződésének eredményeként megalakult polgárőrség tevékenységéért, b) méltányolja szerepvállalását a helyi önkormányzatok és a helyi, területi rendvédelmi szervek közbiztonsági, bűnmegelőzési feladatainak végrehajtásában, c) a jövő szempontjából értékteremtő alapokat fektet le a polgárőrség további sikeres működtetése és fejlesztése érdekében, s mindezzel d) a társadalmi bűnmegelőzésben való civil részvétel számára szilárd jövőkép kialakításának lehetőségét teremti meg. [20]

Jelentős mérföldkő a polgárőri tevékenységről szóló 2011. évi CLXV. törvény, amely összefoglalja a polgárőri tevékenység legfontosabb szabályait, ennek értelmében az OPSZ az önkormányzás elvén alapuló közhasznú jogállású köztestület lett. Ekkoriban a szervezet már körülbelül évi 7 Millió szolgálati órát teljesített és 10 000-nyi jogsértést akadályoztak meg.

A 1744/2013. (X. 17.) Korm. határozattal kihirdetett nemzeti bűnmegelőzési stratégia megállapítása szerint bűnmegelőzésben az állami szervezeteken kívül önkormányzati, civil és egyházi szervezetek, a gazdaság szereplői, tágabb fókuszban a családok és maguk az állampolgárok vesznek részt. A bűnmegelőzést nem önálló alrendszerként kezelő nemzeti bűnmegelőzési stratégia meghatározása szerint „a bűnmegelőzés területén a legfontosabb szerepet vitathatatlanul a rendőrség tölti be”.

A rendőrség valóban fontos szereplője a bűnmegelőzésnek, azaz a jogbiztonság szolgálatában álló szervezet beosztottjai bizonyosan főszereplők ezen történetben, azonban fontos szerepet töltenek be a bűnmegelőzésben a civil szervezetek is. [21]

A 2015. LVIII. törvény megteremtette a lehetőségét, hogy a már 14-dik életévüket betöltött fiatalok is polgárőrök lehessenek. Az ifjúsági tagozat megindításával új távlatok nyíltak meg a szövetség előtt. [22]

4. Polgárőrség kapcsolatrendszere

A polgárőrség a Belügyminisztérium, a rendőrség, az önkormányzatok legnagyobb stratégiai szövetségesévé vált. Kiemelkedő szerepet és eredményeket tudhat magának az önkormányzatok és a lakosság közötti bizalom erősítésében. Támogatja a közbiztonság fenntartása érdekében hivatásszerűen tevékenykedő állami és önkormányzati szervek munkáját, közreműködik a közösség érdekeit szolgáló kezdeményezések felkarolásában. Az önkormányzatoknak a közbiztonság terén vállalt nagyobb felelőssége, intenzívebb bűnmegelőzési tevékenysége indokolja, hogy a polgárőrök minél nagyobb arányban és erővel járuljanak hozzá a szerteágazó önkormányzati feladatok megvalósításához. [20]

A polgárőrség kiemelt stratégiai együttműködő partnerei és támogatói a teljesség igénye nélkül: Honvédelmi Minisztérium, Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács, Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium (ezen belül az ORFK, területi rendőrfőkapitányságok, rendőrkapitányságok), Önkormányzati Minisztérium (ezen belül a helyi és megyei jogú városi, fővárosi önkormányzatok), Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium, Földművelésügyi Minisztérium. További együttműködő partnerek: Nemzeti Adó- és Vámhivatal, Magyar Vöröskereszt, Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Magyar Posta Zrt., Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége, Magyar Autóklub, Aegon Magyarország Zrt., T-Systems, CBA Kereskedelmi Kft., Magyar Labdarúgó Szövetség. [23] A stratégiai együttműködő partnerekkel kialakított partneri kapcsolat a polgárőrség működésének meghatározó tényezője. Azt azonban e helyen is meg kell említenünk, hogy természetesen maga a helyi lakosság a legfontosabb partnere a polgárőrségnek a helyi biztonság megteremtésére irányuló tevékenységben.

A számos partneri- és együttműködési kapcsolatból is jól érzékelhető, a polgárőrség által igen széles spektrumot felölelő társadalmi szerepvállalása, amely jónéhány területen speciális tudást, ismereteket kíván meg.

Az egyes speciális szakterületek bűnmegelőzési feladatainak ellátásához igazodva az OPSZ az alábbi tagozatokat hozta létre: ifjú polgárőr-, határvédelmi polgárőr-, közlekedésbiztonsági és balesetmegelőzési-, katasztrófavédelmi-, környezetvédelmi-, vízi-, lovas és kutyás-, motoros tagozat és ide sorolható a Szomszédok Egymásért Mozgalom (SZEM). [24]

5. A szervezet jelentősége

A szervezet jelentőségét írja le Finszter Géza Rendészettan művében, amikor is elsőként a Polgárőrséget, másodikként a rendészeti feladatokat ellátó személyek legitim fizikai erőszakkal történő felruházását, harmadikként a rendőri szervek és egységek dekoncentrált módú szervezését és negyedikként a máig utópiának számító önkormányzati rendőrséget említi meg [25]. Kiemeli, hogy „jelenleg a polgárőr mozgalom az egyetlen olyan erős társadalmi jelenség, amely az alkotmányos jogállam közbiztonsági szükségleteinek fenntartásában a rendvédelem valódi partnere”. [17]

Egzakt módon ugyan nem adható meg a polgárőrség bűnügyi statisztikákra gyakorolt hatása, de figyelembe véve a jelenleg körülbelül 35 000 fő hivatásos taggal [26] rendelkező rendőri állomány (polgárőrség taglétszáma jelenleg ~ 65 000 fő) vonatkozó eredményeit tekintve, jól érzékelhető.

A regisztrált bűncselekmények száma 2015-re, a csúcstól jelentő 1992-98 közötti időszakban az évi átlag 500 000-ről, 300 000 alá csökkent. [13] A jelentős csökkenés elérése nem csupán a rendőrség önálló tevékenységének eredménye, hanem egyéb társszervek, kiemelkedően a rendészeti feladatokat ellátó szervek, polgárőr szervezetek, egyéb civil szervezetek, magánbiztonsági cégek stb. kooperációjának folyamánya. Az elért eredmények hatására egyre növekvő az állampolgárok rendőrség, mint szervezet iránti bizalma is.

A 21. századi felgyorsult világunkban, az exponenciálisan növekvő biztonsági kockázatok közepette különösen fontos tényező az állampolgárok civil bűnmegelőzési mozgalmának a további erősítése, azon lehetőség kihasználása is, hogy a közösségeken belüli problémák és gondok csírájában történő felismerésére az önszerveződő közösségeknek vannak meg a legkedvezőbb feltételei. Hazánkban az egyetlen ilyen országos civil. [27]

Az önkéntességen alapuló társadalmi munka komoly segítség a rendészet számára és egyre több területen számíthat az állam a polgárőrök támogatására [16], ezt a megállapítást mi sem tükrözi jobban, mint például a 2020. év elején kezdődő pandémia időszakában tanúsított fokozott segítségnyújtás, mind a rendvédelmi szervek irányába, mind pedig a lakosság irányába. [28]

Országos szinten álltak a frontvonalba a polgárőrök, hogy a legkülönbözőbb formában és módokon segítsék polgártársaikat a vírus helyzetben, a vírus helyzet következményeinek enyhítését. [28]

A polgárőrség létének, működésének, további fejlesztésének jelentősége - figyelemmel a Társadalmi Bűnmegelőzés Nemzeti Programjában foglaltakra is - különösen abban áll, hogy:

- a) A szervezet elősegíti a „közösségi rendvédelem” fokozatos kiépítését.
- b) Előmozdítja az állampolgárok aktivitását a bűnüldözés segítése terén.
- c) Meglévő társadalmi bázisként ösztönzi az önkormányzatok bűnmegelőzésben történő egyre nagyobb fokú szerepvállalását.
- d) Képessé válik állami közfeladatok átvállalására, önálló vitelére.
- e) Pozitív közösségformáló erőként van jelen a települések életében. [20]

6. OPSZ jelentősebb, kiemelt programjai

Az Országos Polgárőr Szövetség 2003-ban Budapesten rendezte meg első szakmai fórumát a nagyvárosi bűnmegelőzés elvi kérdésekről. A polgárőrség a koncentrált és hatékony munka érdekében több bűnmegelőzési programot is végrehajt, így külön drogmegelőzési programot, Polgárőr Bűnmegelőzési Hónapot, környezetbiztonsági programot és bűnmegelőzési tábort szervez. [29] Alapvetően négy nagy terület kijelölésével került meghatározásra a szükséges prevenció feladatellátás:

- a) a gyermek és oktatási intézmények körzete, különösen - a drogfogyasztás, - a közlekedési balesetek, és - a szexuális bűncselekmények megelőzése érdekében;
- b) az idegenforgalmi területek, különösen - a lopás, gépjárműfeltörés, - a rendzavarás megelőzése, - a közterületek rendje fenntartása érdekében;
- c) a lakosság érdekében dolgozó intézmények, - lopás, rongálás, baleset-megelőzés, valamint
- d) a lakóterületeken, ahol elsősorban - a betörések megelőzése, - a közterület használata, - a parkolási szabályok betartása, - a kutyatartás szabályai, - a köztisztaság, közegészségügy érdekei, - a közvilágítás problémái jelentik a fő feladatot. [20]

Az Országos Polgárőr Szövetség 2002-2003. évben indította meg részletesen kidolgozott tematika alapján drogmegelőzési programját. Jelentős számban vettek részt pedagógusok a felkészítő tanfolyamokon. [20]

Az idegenforgalmi körzetek biztonsága Különösen a nyári idegenforgalmi idényben fontos, hogy a polgárőr egyesületek tagjai fokozott figyelmet fordítsanak a kiránduló- és üdülőhelyek biztonságára. A fő figyelmet a főváros, a Balaton, a Dunakanyar és a gyógyturizmussal érintett városok bűnmegelőzési feladataira irányul. [20]

A polgárőrség több év óta rendszeresen szervez középiskolai diákok, valamint fiatal rendőrök és határőrök bevonásával nyári bűnmegelőzési táborokat. A kellemes időtöltés mellett itt a fiatalok megismerkednek a rendvédelmi szervek munkájával, a lakossági bűnmegelőzés lehetőségeivel, tájékoztatókat kapnak a lakossági bűnmegelőzés lehetséges módszereiről. Az Országos Polgárőr Szövetség a jövőben törekszik a rendőrség segítségével országos méretűvé fejleszteni sikeres nyári bűnmegelőzési táborait. A fiatalok részére szervezett bűnmegelőzési táborokat a nyári iskolai szünet teljes időtartama alatt, első időszakban legalább megyénként egy-egy helyszínen kívánja működtetni. [20]

Polgárőr bűnmegelőzési és balesetmegelőzési akciók A polgárőrség talán legnagyobb népszerűségnek örvendő, látványos, koncentrált bűnmegelőzési fellépése. Nyáron és a tanévkezdés időszakára időzített eseménysorozat során a polgárőrök önállóan és a rendőrség helyi szerveivel szoros együttműködésben bűnmegelőzési és közlekedésbiztonsági feladatok végrehajtásában vesznek részt. Ezenkívül a rendőrséggel közösen az EU által előírt dispol akciókban és egyéb országos és helyi akciókban is részt vállal a polgárőrség. [20]

„Szomszédok Egymásért Mozgalom” A polgárőrség keretein belül a „Bűnmegelőzési, határ- és vámrendészeti” munkabizottság foglalkozik a Szomszédok Egymásért Mozgalom (röviden: SZEM) szervezésével. A mozgalom lényege, hogy az egymás szomszédságában lakók az átlagosnál sokkal jobban figyelnek, vigyáznak egymás értékeire és közvetlen lakókörnyezetükre, felelősséget éreznek saját és mások személyi, tárgyi értékei iránt. [20]

2013-ban meghirdetett „100x100 Biztonság”, majd a 2014-2015 időszakra meghirdetett „250x100 Biztonság” programokat folytatva az országos Polgárőr Szövetség meghirdette a „300x100 Biztonság” nevű programját 2016. szeptember 1-jétől 2017. december 31-éig. [28]

„Célkeresztben a parlafű” Az Országos Polgárőr Szövetség Környezetvédelmi Bizottsága 2017-ben indította el kampányát, mely kampány keretében hívta fel a figyelmet a parlafű mentesítés fontosságára. [28]

„Jobb, ha el sem dobod” A Magyar Közút Nonprofit Zrt szemétygyűjtési akciója, melyhez az Országos Polgárőr Szövetség is csatlakozott. A 2019.09.20-i országos kampányban 1000 polgárőr vett részt. [28]

„Polgárőrök a parlafűmentes településekért” 2019-ben került meghirdetésre az Agrárminisztérium támogatásával. Ebben a programban a hagyományos polgárőri felderítő szolgálatokon kívül jelentős szerepet játszanak a sárkányrepülő polgárőr szolgálatok (Baranya, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Győr-Moson-Sopron) a Pest megyei girokopteres felderítők, a lovas polgárőrök. [28]

„Betörés-megelőzés” Baranya, Borsod-Abaúj-Zemplén, Pest és Somogy, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területe. Az Országos Polgárőr Szövetség összefogva legjelentősebb stratégiai partnereivel, az Országos Rendőr-főkapitánysággal, a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanáccsal és az AEGON Magyarország Biztosítóval 2015-ben pilot projektet indított a betöréses lopások visszaszorítására a főváros és az öt érintett megye területén. [28]

„Egy Iskola – Egy Polgárőr” Az Országos Polgárőr Szövetség 2006. október 27-én hirdette meg a programot és felkérte a pedagógus társadalmat, hogy egymás kölcsönös segítségével valósítsák meg az ebben foglaltakat. A megvalósítás a következő főbb területeken történik: általános bűnmegelőzés, valamint a gyermek- és fiatalkori bűnözés, illetve az áldozattá válás megelőzése; kiemelten a drogprevenció; baleset-megelőzés, közlekedési szabályok betartása, közlekedési vetélkedők szervezése; a polgárőr utánpótlás, nevelés, nyári táboroztatások. [28]

„Közösségi Szolgálat” egy olyan lehetősége a szövetségnek, amely biztosíthatja, hogy a fiatalok megismerjék a polgárőrséget, ízelítőt kapjanak a közösségért végzett munka szépségéből. Megtapasztalják azt az örömet és elégedettséget, amelyet az akadályok és nehézségek legyőzése után érez az olyan ember, aki tudja, sokat tett a közösségért. [28]

„Külterületek Biztonsága” a Belügyminisztérium és az Országos Rendőr-főkapitányság támogatásával a 2014-es évet az Országos Polgárőr Szövetség a külterületi bűnmegelőzés évének nyilvánította. [28]

„Országos Kármegelőzési Kampany” az Országos Polgárőr Szövetség, az Országos Rendőr-főkapitányság, a Magyar Tudományos Akadémia Geodéziai és Geofizikai Intézete, a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács, és a legnagyobb hazai lakásbiztosító, az Aegon Magyarország vezetői írtak alá együttműködési megállapodásokat közös információs bázis létrehozásáról és kommunikációs kampányok indításáról. A cél: hiteles információkkal segíteni a vagyon elleni bűncselekmények, és általában a lakossági vagyont érintő károk visszaszorítását. [28]

„Nagyvárosi Bűnmegelőzés” a városi bűnmegelőzés hatékonyságának növelése érdekében az OPSZ és az Országos Rendőr-főkapitányság – a Belügyminisztérium, a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács és az Aegon Magyarország Általános Biztosító Zrt. támogatásával – a 2016–2017. évre hirdette meg. [28]

„Fogadj örökbe egy „Zebrát”” 2016-ban indult a program pilot projekt jelleggel két önkormányzat területén. [28]

„TeSzedd!” nemzetközi porondon is bemutatkozott, hiszen Magyarország csatlakozott vele a „Let’s Clean Up Europe!” elnevezésű összeurópai kezdeményezéshez, amit az Európai Bizottság EWWR LIFE+ programja keretében szerveznek meg.

Az Országos Polgárőr Szövetség is kiemelten fontos feladatnak tartja a környezetünk védelmét, ezért minden évben nagy erővel vesz részt az országos TeSzedd! akcióban. [28]

„Tisztelet az Éveknek, Biztonságot az Időseknek” 2011-2012 A társadalom értékrendjének pozitív irányú változtatása érdekében a Belügyminiszter kezdeményezte, hogy az OPSZ – a 2010. május 28-i ELN/20/2010. sz. határozatával jóváhagyott intézkedési tervvel összhangban - a Magyar Vöröskereszttel közösen, a Rendőrség támogatásával helyezze új alapokra az idős emberek védelmét. [28]

„Külterületek biztonsága, környezetünk védelme” névvel az Agrárminisztérium és az Országos Polgárőr Szövetség 2019. november 9.-én a Belügyminisztérium elvi támogatásával, valamint az Országos Rendőr-főkapitányság szakmai felügyeletével induló programban az Országos Polgárőr Szövetség 2000 egyesülete és mintegy 63 ezer polgárőre vett részt, beleértve a Lovas Tagozatot is. A polgárőr program célja, a jogsértések – a zártkerti, szántóföldi, mezei, erdei lopások – megelőzése, a tanyákon és külterületeken élők biztonságának garantálása, a gazdaságok, nagyértékű eszközök, üdülők védelme, valamint a mezőőri teendők ellátása azokon a településeken, ahol még nem működik szervezett mezőőri szolgálat, illetve tevékeny szerepvállalás a környezet- és természetvédelemben. [28]

7. Polgárórság jövőbeli szerepe

Nem kérdéses, hogy az elmúlt 30 év fő célját, céljait továbbra is vinni kell és a szervezet rugalmasságát megőrizve alakítani az adott kor kihívásaihoz. A szervezetnek továbbiakban is meg kell őriznie semlegességét, politikától való függetlenségét, mindezt olyan módon, hogy a mindenkori vezetőkkel jó viszonyt ápoljon, egymás – bizonyos - céljait kölcsönösen segíthessék. Továbbra is mindenek előtti cél kell, hogy legyen, hogy a lakosságot megnyerje a szervezet, az eddig elnyert bizalmat tovább mélyítse.

Fontos cél a fiatalok további és folyamatos bevonása (hiszen a jövő mindig rajtuk alapszik), amit leginkább élmény és tudásközpontú képzésekkel lehetne megvalósítani (vezetéstechnikai tréningek, lövészet,...), és ide tartozik a fiatal generációk, célcsoportok által előszeretettel használt fórumokon, platformokon (közösségi média stb.) való folyamatos megjelenés. Ott vonzó képet festeni a polgárórségről (az innovatív, korszerű felszerelések és formaruházat, járművek lehetnek számukra igazán vonzóak, ami élményt hordozhat magában).

Az egész szervezet számára, a polgárőrök magabiztos és határozott fellépéséhez szükségszerű az oktatás, annak intenzifikálása, valamiféle stratégia mentén történő differenciálása (érthetően egy igen komplex problémáról van szó, a nagy létszám, a széles életkori és előképzettségi spektrum miatt).

A pandémia okozta online oktatás pozitív tapasztalatainak beépítését érdemes megfontolni és bizonyos képzéseket akár online formában (e-learning, moodle) kivitelezni - akár alapozó képzéseket, amire épülnének a szituációs, gyakorlati képzések, így ez utóbbiak egyszerűsödhetnének, rövidülhetnének.

30 év harminc szóban

Civilösszefogás. Közösség. Szövetség. Önkéntesség. Védelem. Biztosítás. Bűnmegelőzés. Balesetmegelőzés. Rendfenntartás. Katasztrófamegelőzés. Környezetvédelem. Gyermekvédelem. Ifjúságvédelem. Drogprevenció. Megelőzés. Kezelés. Segítségnyújtás. Figyelem. Bajtársiasság. Becsület. Kitartás. Elszántság. Motiváltság. Erkölcs. Képzettség. Közfeladat. Magabiztosság. Szervezettség. Érték. POLGÁRŐRSÉG.

IRODALOMJEGYZÉK

- [1] Majzik Dávid: A MOKAN-Komité szerepe a kommunista hatalomváltásban Miskolcon (1944-1945), 2015.
- [2] Buzás Gábor: A forradalom fkapitánya és a rendrség, Rendrségi Tanulmányok, 2018/2.
- [3] „A Sólyom Röpte... Kopácsi Sándor élete, rendezte: Bánki Iván”, <https://www.youtube.com/watch?v=O9XhF0tQBm8> (Letöltve: 2021.04.02)
- [4] Kopácsi Sándor: im: 9. o.
- [5] Nyíró András: Segédkönyv a Politikai Bizottság tanulmányozásához. Interart Stúdió, Budapest, 1989.
- [6] Székely János: Kopácsi, a főkapitány. Rendészeti Szemle, 2008/12.
- [7] Gyarmati György, Palasik Mária: Trójai faló a Belügyminisztériumban. Az ÁVH szervezete és vezérkara, 1953–1956. 2013.
- [8] Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára–L’Harmattan Kiadó, Budapest, 2013.
- [9] Magyar Országos Levéltár Segédletei 18. Az MDP központi vezetősége, politikai bizottsága és titkársága üléseinek napirendi jegyzékei I. kötet 1948–1953 Magyar Országos Levéltár
- [10] Salgó László: Az új típusú közbiztonság, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1994.
- [11] ÁBTL 1.11.1 45-13/10/1984. Jelentés az SZT-rendszer szervezetének helyzetéről. 1984.
- [12] Korinek László: Rendszerváltozás a belügyben. Belügyi Szemle 63. évf. 1. sz. 2015.
- [13] Bezerédi Imre: Rendszerváltás és rendőrség: 30 év - PTE-ÁJK-Doktori Iskola 2019.
- [14] <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99000022.TV> (Letöltve: 2021.04.06.)
- [15] Horváth Balázs: A jövő rendőrségéért. Belügyi Szemle, 1990/4.
- [16] Christián László, A helyi rendészeti együttműködés rendszere, Iustum Aequum Salutare XIV. 2018. 1.
- [17] Finszter Géza: Rendészetan. Dialóg Campus Kiadó. Budapest 2018.
- [18] <http://www.sashegyipolgaror.hu/hirek/zsombor-gyorgy-1953a2008> (Letöltve: 2021.04.06.)
- [19] <https://www.opsz.hu/kozponti/az-aranykor-aranykora-koszonhet-a-polgarorokre> (Letöltve: 2021.04.07.)
- [20] Az Országos Polgárőr Szövetség módosított kiadványa, Polgárőr Alapismeretek, Tansegédlet a polgárőr egyesületek tagjainak alapismereti képzéséhez 2009.
- [21] A Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról (2013–2023) szóló 1744/2013. (X. 17.) Korm. határozat
- [22] <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1500058.TV&txtreferer=A1100165.TV> (Letöltve: 2021.04.06.)
- [23] <https://www.opsz.hu/egyuttmukodesi-megallapodasok> (Letöltve: 2021.04.06.)
- [24] <https://www.opsz.hu/> (Letöltve: 2021.04.08.)
- [25] Éberhardt Gábor, A bűnüldözés és a bűnmegelőzés rendészettudományi tényezői, Belügyi Szemle 68 (2), 115-119., 2020.
- [26] <https://24.hu/fn/gazdasag/2019/10/20/6-millio-tulora-rendorseg-munkaerohiany/> (Letöltve: 2019. 11.06.)
- [27] Besenyei Lajos: Exponenciálisan gyorsuló idő-exponenciálisan növekvő biztonsági kockázat. Világmodell-szemléletű kitekintés a 21. század biztonsági kihívásaira. In Finszter Géza -Sabjanics István szerk.: Biztonsági kihívások a 21. században. Budapest, Dialóg Campus Kiadó. 523-541. 2017.
- [28] <https://www.opsz.hu/koronavirus> (Letöltve: 2021.04.07.)
- [29] Magyar Köztársaság Kormánya J/85. számú jelentés a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiája és cselekvési programja végrehajtásáról 2003-2004.